

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІНСТИТУТ ПРАВА

**АГРАРНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, ЕКОЛОГІЧНЕ,
ТРУДОВЕ ПРАВО
ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ЗДОБУТКИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

**Тези доповідей учасників
Всеукраїнської дистанційної науково-
практичної конференції
до 10-річчя створення однойменних
кафедр
(12 березня 2021 р.)**

КИЇВ 2021

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут права
Кафедра земельного та аграрного права
Кафедра екологічного права
Кафедра трудового права та права соціального забезпечення
Центр проблем імплементації європейського соціального права
Відділення екологічного, господарського та аграрного права
Національної академії правових наук України
Інститут агроекології і природокористування НААН України
Громадська організація «Трудові ініціативи»
Благодійний фонд «Соціальний добробут»

АГРАРНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, ЕКОЛОГІЧНЕ, ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Тези доповідей учасників
Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції
до 10-річчя створення однойменних кафедр
(12 березня 2021 р.)

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора, академіка НАПрН України
М.І. Іншина

За редакцією
доктора юридичних наук, професора, члена кореспондента
НАПрН України В.В. Носіка,
кандидата юридичних наук, доцента Т.Г. Ковальчук,
кандидата юридичних наук, асистента М.Б. Мельник

Київ – 2021

УДК 349.2 (477) (043.2)

А 25

А 25 Аграрне, земельне, екологічне, трудове право та право соціального забезпечення: здобутки та перспективи розвитку в Україні: тези доповідей учасників всеукраїнської дистанційної наук.-практ. конф. до 10-річчя створення однойменних кафедр (м. Київ, 12 березня 2021 р.) / за заг. ред. проф. М.І. Іншина, за редакцією проф. В.В. Носіка, доц. Т.Г. Ковальчук, ас. М.Б. Мельник – Київ : Освіта України, 2021. – 518 с.

ISBN 978-617-7993-66-6

Укладачі: А.В. Іваницький, М.Б. Мельник, І.С. Сюйва, Т.П. Шоха

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей, присвячених дослідженню теоретико-правових засад розвитку науки екологічного, земельного, аграрного, трудового права та права соціального забезпечення. Для фахівців, які працюють у вищезазначених галузях, науковців, викладачів вищих навчальних закладів та аспірантів.

Тексти доповідей і повідомлень друкуються мовою оригіналу в авторській редакції.

УДК 349.2 (477) (043.2)

ISBN 978-617-7993-66-6

© Колектив авторів, 2021

Власенко Ю.Л. СТРАТЕГІЧНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	202
Данилюк Л.Р. ПОНЯТТЯ ЕКОЛОГО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН, ЇХ ОБ'ЄКТ І СУБ'ЄКТИ	207
Донець О.В. ПРИНЦИП ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО ВІДТВОРЕННЯ (ВІДНОВЛЕННЯ) ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТА КОМПЛЕКСІВ В СИСТЕМІ ПРИНЦИПІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА	210
Євстїгнєєв А.С. ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ - СПІЛЬНИЙ ВИКЛИК ТА ОБ'ЄКТИВНА ПЕРЕДУМОВА МІЖГАЛУЗЕВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	213
Каракаш І.І. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН	215
Кірін Р.С. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАВКОЛОШАХТНИХ ЗЕМЕЛЬ МОНОФУНКЦІОНАЛЬНИХ МІСТ.....	219
Кобецька Н.Р. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРИРОДОКОРИСТУВАЧІВ – СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	222
Ковальчук Т.Г. КАФЕДРА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ІНСТИТУТУ ПРАВА КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	225
Ковтун О.М. ГЛОБАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА КРИЗА ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ.....	230
Козмуляк К.А. МЕДІАЦІЯ В ПРОЦЕДУРІ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ	233
Коросташова І.М. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ (ПИТАННЯ ДОДЕРЖАННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН)	236
Костицький В.В. ПРО УТОЧНЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ФУНКЦІЇ ЛІБЕРАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ В У МОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ.....	240
Краснова М.В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОБ'ЄКТІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА.....	243
Краснова Ю.А. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ З ПИТАНЬ ДОВКІЛЛЯ.....	246
Макаренко О.Ю., Макаренко Н.А. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ВИДОБУТКУ КОРИСНИХ КОПАЛИН В ПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНАХ (НА ПРИКЛАДІ АНАЛІЗУ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ)	249
Малишева Н.Р. COVID – 19 ЯК КАТАЛІЗАТОР ЕКОЛОГІЧНИХ, СОЦІАЛЬНИХ, ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СУСПІЛЬСТВА І СТИМУЛ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА.....	253
Матвійчук А.О. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕХОДУ ВІД ПРІОРИТЕТІВ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	257
Мороз Г.В. УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІЯМИ «ОСОБЛИВОГО ПРИРОДООХОРОННОГО ІНТЕРЕСУ».....	260
Мушенко В.В. ЗМІНА ОБ'ЄКТА ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН В УКРАЇНІ	263
Новосад І.В. ФІТОСАНІТАРНІ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ	266
Петлюк Ю.С. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ	269
Платонова Є.О. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ.....	272

«екологічна мережа» та «Смарагдова мережа» у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Принадно згадаємо відоме індіанське прислів'я: «Коли буде зрубане останнє дерево, коли буде отруєна остання річка, коли буде впіймана остання риба, – лише тоді ви зрозумієте, що гроші неможливо їсти». Але хочеться сподіватися, що людина це зрозуміє набагато раніше... І пам'ятаймо мудрі слова, що містяться у Всесвітній стратегії охорони природи: «Ми не успадкували землю наших батьків. Ми взяли її в борг у наших дітей».

Список використаних джерел:

1. Інфолист Смарагдова мережа та НАТУРА-2000: запитання та відповіді.
URL : http://clone-assets.wwfdev.org/downloads/factsheet_wwf_natura_2000_and_emerald_network.pdf.
2. Правовий режим природно-заповідного фонду України: історія формування, юридичні аспекти та закордонний досвід (посібник). / за заг. ред. О. Кравченко. Львів: Видавництво «Компанія «Манускрипт». 2017. 92 с.

Козмуляк Катерина Андріївна

кандидатка юридичних наук,

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича,

асистентка кафедри публічного права

МЕДІАЦІЯ В ПРОЦЕДУРІ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ

Реалізація державної екологічної політики, відповідно до Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» 1 повинна здійснюватися за принципами відкритості, підзвітності, гласності органів державної влади; участі громадськості у формуванні державної політики; дотримання екологічних прав громадян; заохочення до ведення екологічно відповідального бізнесу та екологічно свідомої поведінки громадян; запобігання екологічній шкоді; міжнародної співпраці та євроінтеграції.

Одним із механізмів, який дозволяє комплексно врахувати ці принципи при формуванні та реалізації державного планування є стратегічна екологічна оцінка (далі – СЕО). Відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» 2 ця процедура повинна проводитись щодо документів державного планування (далі – ДДП), які відповідають наступним критеріям:

- стосуються сільського, лісового та рибного господарства, енергетики, промисловості, транспорту, поводження з відходами, використання водних ресурсів, охорони довкілля, телекомунікацій, туризму, містобудування або землеустрою (схеми);

- виконання таких ДДП передбачатиме реалізацію видів діяльності (або вони містять види діяльності та об'єкти), щодо яких законодавством

передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля, або ДДП вимагають оцінки, зважаючи на ймовірні наслідки для територій та об'єктів природно-заповідного фонду та екологічної мережі, крім тих, що стосуються створення або розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Процедура СЕО включає наступні етапи: 1) визначення обсягу СЕО; 2) складання звіту про СЕО; 3) проведення громадського обговорення та консультацій; 4) врахування звіту про СЕО, результатів громадського обговорення та консультацій; 5) інформування про затвердження документа державного планування; 6) моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі, для здоров'я населення.

Саме небайдужість громадськості та органів влади, з якими проводиться консультування є запорукою якісної стратегічної екологічної оцінки та розробки ДДП, який відповідатиме потребам сталого розвитку. Втім, як свідчить досвід більшості країн світу, активна позиція громадськості при обговоренні проектів документів державного планування нерідко призводить до конфліктів між суб'єктами СЕО. Практично будь-який конфлікт у цій сфері включає в себе протистояння приватних і публічних інтересів. Його сторонами, як правило, є представники громадськості, суб'єкти господарювання, а також органи влади або місцевого самоврядування. Очевидним є і явний дисбаланс сил сторін конфлікту. Досить часто в таких випадках простежується проблема так званої «екологічної нерівності». Коли більш впливові суб'єкти підтримують розміщення об'єктів, які можуть чинити вплив на довкілля в місцях, де проживають особи з меншим потенціалом для прийняття рішень □3□.

Наука і практика пропонують ряд способів і методів урегулювання подібних конфліктів. Одним з найбільш ефективних вважається медіація.

Під час медіації нейтральна третя сторона – медіатор – допомагає сторонам спору (двом або більше) в його врегулюванні шляхом переговорів. Основні принципи медіації: добровільність (участі та виконання досягнутої домовленості), конфіденційність, рівність сторін, пошук взаємоприйнятних рішень – добре підходять для багатосторонніх, складних екологічних конфліктів.

Під час проведення переговорів і зустрічей робота медіатора полягає в тому, щоб спонукати сторони відійти від позиційних переговорів, де вони займають позицію, від якої відходять неохоче, до принципових переговорів (переговорів за інтересами) □4□. Медіаційний процес допомагає сторонам виявити сильні і слабкі сторони як своєї позиції, так і позиції опонента, оцінити потенційні ризики, сформулювати спільні інтереси і цілі, дійти взаємоприйняттого рішення. При цьому медіатор, ведучи переговори, повинен поставити інтереси всіх сторін на один рівень. Таке розширення можливостей «слабких зацікавлених сторін» та створення балансу сил стає безумовним плюсом застосування медіації для вирішення конфліктів, що виникають при обговоренні ДДП □5, с. 113□.

Водночас, не будь-який конфлікт може бути врегульований за допомогою медіації, а лише той, який відповідає критеріям медіабельності: 1) сторони у

переговорах зайшли в глухий кут або є чітке розуміння, що конфлікту не уникнути; 2) сторони зацікавлені та готові брати участь у медіації; 3) сторони та їх представники наділені необхідною «гнучкістю» і повноваженнями у прийнятті рішень; 4) сторони володіють інструментарієм, необхідним для реалізації досягнутої домовленості [6, с. 150; 7, с. 277].

Світовий досвід підтверджує доцільність і успішність медіації конфліктів, які виникають під час СЕО. Зокрема, така практика досить поширена у США, Канаді, країнах Європи. Наприклад, у 2000-2005 роках була проведена медіація спору про розширення Віденського аеропорту, в якій взяли участь понад 50 осіб, і під час якої обговорювалися питання від шумового забруднення і землекористування до створення екологічного фонду [8, с. 173].

Водночас, попри очевидні переваги, існує і ряд проблем у запровадженні медіації в реаліях сьогодення. Зокрема, в Україні досі відсутнє чітке правове регулювання у цій сфері. Крім цього, для належного правового регулювання медіації в досліджуваній сфері необхідним, на нашу думку, є вирішення наступних питань: 1) на якому етапі СЕО може і повинна бути застосована медіація; 2) чи може бути визнана медіація в окремих випадках обов'язковою до застосування; 3) якими мають бути строки проведення медіаційної процедури?

За результатами проведеного дослідження можемо сформулювати наступні висновки та рекомендації стосовно запровадження медіації у процедуру СЕО.

1. На нашу думку, вона може бути застосована на будь-якому етапі СЕО. Якщо ж стає очевидним, що конфлікту не уникнути, медіація повинна бути застосована якомога раніше. Адже, як свідчить практика, задля максимально можливого врахування інтересів усіх зацікавлених сторін, залучення громадськості до діалогу повинно відбуватися з самого початку процесу планування (коли ідеї можуть обговорюватися, оскаржуватись та доопрацьовуватись) і тривати аж до прийняття ДДП.

2. Що стосується обов'язковості медіації. Вважаємо за доцільне в порядку проведення громадських слухань передбачити норму, за якою організатор таких слухань у випадку наявності принципових суперечностей щодо ДДП обов'язково повинен запропонувати сторонам врегулювати спір за допомогою медіації. Припускаємо, що це дозволить уникнути численних позовів, спрямованих на скасування рішення, прийнятого за результатами СЕО.

3. Важливим є також чітке визначення часових меж проведення медіаційної процедури. На нашу думку, вони мають бути достатніми для належної підготовки, проведення конструктивних переговорів та прийняття узгодженого рішення. При цьому, строки не повинні бути надто тривалими, щоб суттєво не гальмувати розробку ДДП. Вважаємо, що з метою запобігання зловживанням та затягуванню СЕО, тривалість медіації не повинна перевищувати 60 днів, з можливістю продовження, у випадку необхідності, до 120 днів.

Список використаних джерел:

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 року. Офіційний вісник України. 2019. № 28. Ст. 980.

2. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України від 20 березня 2018 року. Офіційний вісник України. 2018. № 32. Ст. 1110.

3. А. Андрусевич. Про екологічне верховенство права. URL: <https://www.prostir.ua/?news=andrij-andrusevych-pro-ekolohichnu-svidomist-ukrajintsiv-aktyvnist-hromadskyh-orhanizatsij-ta-ekolohichni-reformy>

4. Henry Brooke. The role of Mediation in Planning and Environmental Disputes. URL: <https://sirhenrybrooke.me/2015/12/16/the-role-of-mediation-in-planning-and-environmental-disputes/#content>

5. Ursula Caser, Cátia Marques Cebola. Environmental mediation: an instrument for collaborative decision making in territorial planning. Finisterra. Revista Portuguesa de Geografia. LII. № 104. 2017. DOI: <https://doi.org/10.18055/Finis6969>

6. Christopher Wood. Environmental impact assessment: a comparative review. 2nd ed. Routledge. 2013. 430 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=6-YYZjl1laQC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_atb#v=onepage&q&f=false

7. Neil G. Sipe (1998) An Empirical Analysis of Environmental Mediation. Journal of the American Planning Association. 64:3. pp. 275-285. DOI: <https://doi.org/10.1080/01944369808975985>

8. Збірка статей «5 років діалогу і 25 років медіації в Україні: від протистояння до порозуміння» [редактори-укладачі: А. Гусев, К. Гусева, Г. Похмелкіна. За заг. ред. І. Терещенко] - К.: ВАІТЕ, 2019. – 340 с. <https://www.osce.org/files/f/documents/3/6/448168.pdf>

Коросташова Ірина Миколаївна
кандидатка юридичних наук, доцентка,
Університет митної справи та фінансів,
доцентка кафедри ННІ права
та міжнародно-правових відносин

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ (ПИТАННЯ ДОДЕРЖАННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН)

Сьогодні у світі існує чимало екологічних проблем, починаючи із забруднення атмосфери, виснаження і забруднення поверхневих і підземних вод, забруднення морів і океанів, інтенсифікація несприятливих геолого-геоморфологічних процесів, порушення рельєфу і геологічної будови, ґрунтових зменшень рослинності, деградації лісів, опустелювання тощо. Зазначене призвело до зникнення деяких видів рослин і тварин та являє серйозну загрозу не тільки здоров'ю і життю людини, а й може спричинити виродження людської раси. Зазначене свідчить про те, що бурхлива діяльність